

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 3ης Απριλίου 2008*

Στην υπόθεση C-230/06,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Corte suprema di cassazione (Ιταλία) με απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2006, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Μαΐου 2006, στο πλαίσιο της δίκης

Miltzer & Münch GmbH

κατά

Ministero delle Finanze,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Α. Rosas, πρόεδρο τμήματος, U. Løhmus, J. N. Cunha Rodrigues, Α. Ó Caoimh και την Ρ. Lindh (εισηγήτρια), δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak
γραμματέας: B. Fülöp, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 6ης Δεκεμβρίου 2007,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Militzer & Münch GmbH, εκπροσωπούμενη από τον W. Wielander, Rechtsanwalt,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενο από τον G. Albenzio, avvocato dello Stato,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την J. Hottiaux και τον C. Zadra,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

¹ Η υπό κρίση αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά, αφενός, την ερμηνεία του άρθρου 215 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, της 12ης

Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (ΕΕ 1992, L 302, σ. 1, στο εξής: τελωνειακός κώδικας), και των άρθρων 378 και 379 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2454/93 της Επιτροπής, της 2ας Ιουλίου 1993, για τον καθορισμό ορισμένων διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού 2913/92 (ΕΕ 1993, L 253, σ. 1, στο εξής: κανονισμός εφαρμογής), και, αφετέρου, την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας.

- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Militzer & Münch GmbH (στο εξής: M&M) και του ministero delle Finanze, με αντικείμενο την είσπραξη τελωνειακών δασμών.

Το νομικό πλαίσιο

- 3 Κατά το άρθρο 96 του τελωνειακού κώδικα:

«1. Ο κυρίως υπόχρεος είναι ο υποκείμενος στο καθεστώς εξωτερικής κοινοτικής διαμετακόμισης και οφείλει:

α) να προσκομίζει προς έλεγχο ανέπαφα τα εμπορεύματα στο τελωνείο προορισμού μέσα στην καθορισμένη προθεσμία και να έχει τηρήσει τα μέτρα διαπίστωσης της ταυτότητάς τους, τα οποία έχουν ληφθεί από τις τελωνειακές αρχές [και]

β) να τηρεί τις οικείες διατάξεις του καθεστώτος της κοινοτικής διαμετακόμισης.

2. Με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων του κυρίως υποχρέου που αναφέρονται στην παράγραφο 1, ο μεταφορέας ή παραλήπτης εμπορευμάτων που δέχεται εμπορεύματα, γνωρίζοντας ότι έχουν τεθεί υπό καθεστώς κοινοτικής διαμετακόμισης, οφείλει επίσης να τα προσκομίσει ανέπαφα στο τελωνείο προορισμού εντός της καθορισμένης προθεσμίας και να έχει τηρήσει τα μέτρα διαπίστωσης της ταυτότητάς τους τα οποία έχουν λάβει οι τελωνειακές αρχές.»

4 Τα άρθρα 203 και 204 του τελωνειακού κώδικα έχουν ως εξής:

«Άρθρο 203

1. Τελωνειακή οφειλή κατά την εισαγωγή γεννάται:

— από την υπεξαίρεση [διαφυγή] υποκείμενου σε εισαγωγικούς δασμούς εμπορεύματος από την τελωνειακή επιτήρηση.

2. Η τελωνειακή οφειλή γεννάται τη στιγμή κατά την οποία το εμπόρευμα διαφεύγει από την τελωνειακή επιτήρηση.

3. Οφειλέτες είναι:

— το πρόσωπο που υπεξήρесе το εμπόρευμα [ο υπεύθυνος για τη διαφυγή του εμπορεύματος] από την τελωνειακή επιτήρηση,

- τα πρόσωπα που συνήργησαν στην υπεξαίρεση [διαφυγή], ενώ γνώριζαν ή λογικά όφειλαν να γνωρίζουν ότι επρόκειτο για υπεξαίρεση [διαφυγή] του εμπορεύματος από την τελωνειακή επιτήρηση,

- τα πρόσωπα που απέκτησαν ή κατείχαν το εν λόγω εμπόρευμα, και που γνώριζαν ή λογικά όφειλαν να γνωρίζουν, τη στιγμή της απόκτησης ή παραλαβής του εμπορεύματος, ότι επρόκειτο για εμπόρευμα που είχε υπεξααιρεθεί [διαφύγει] από την τελωνειακή επιτήρηση, καθώς και

- ενδεχομένως, το πρόσωπο το οποίο είναι υπεύθυνο για την εκτέλεση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την παραμονή του εμπορεύματος σε προσωρινή εναπόθεση ή από τη χρησιμοποίηση του τελωνειακού καθεστώτος υπό το οποίο έχει τεθεί.

Άρθρο 204

1. Τελωνειακή οφειλή κατά την εισαγωγή γεννάται:
 - α) από τη μη εκτέλεση μιας από τις υποχρεώσεις τις οποίες συνεπάγεται, για εμπόρευμα υποκείμενο σε εισαγωγικούς δασμούς, η παραμονή του σε προσωρινή εναπόθεση ή η χρησιμοποίηση του τελωνειακού καθεστώτος υπό το οποίο έχει τεθεί, ή

- β) από τη μη τήρηση ενός από τους όρους που έχουν καθοριστεί για την υπαγωγή εμπορεύματος υπό το καθεστώς αυτό, ή για την έγκριση μειωμένου ή μηδενικού εισαγωγικού δασμού λόγω της χρησιμοποίησης του εμπορεύματος για ειδικούς σκοπούς [ή]

σε περιπτώσεις άλλες από εκείνες που αναφέρονται στο άρθρο 203, εκτός αν αποδειχθεί ότι οι παραλείψεις αυτές δεν είχαν πραγματικές συνέπειες για την ορθή λειτουργία της προσωρινής εναπόθεσης ή του σχετικού τελωνειακού καθεστώτος.

2. Η τελωνειακή οφειλή γεννάται είτε τη στιγμή κατά την οποία παύει να τηρείται η υποχρέωση ή μη εκπλήρωση της οποίας γεννά την τελωνειακή οφειλή, είτε τη στιγμή κατά την οποία το εμπόρευμα τέθηκε υπό το συγκεκριμένο τελωνειακό καθεστώς εφόσον αποδεικνύεται εκ των υστέρων ότι ένας από τους όρους που καθορίστηκαν για την υπαγωγή του εν λόγω εμπορεύματος στο καθεστώς αυτό ή για την έγκριση μειωμένου ή μηδενικού εισαγωγικού δασμού λόγω της χρησιμοποίησης του εμπορεύματος για ειδικούς σκοπούς δεν είχε πράγματι τηρηθεί.

3. Οφειλέτης είναι το πρόσωπο το οποίο οφείλει, κατά περίπτωση, είτε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται για εμπόρευμα υποκείμενο σε εισαγωγικό δασμό ή παραμονή του σε προσωρινή εναπόθεση ή η χρησιμοποίηση του τελωνειακού καθεστώτος υπό το οποίο έχει τεθεί, είτε να τηρήσει τους όρους που έχουν καθοριστεί για την υπαγωγή του εμπορεύματος στο εν λόγω καθεστώς.»

- 5 Το άρθρο 215 του τελωνειακού κώδικα ορίζει:

«1. Η τελωνειακή οφειλή γεννάται στον τόπο στον οποίο λαμβάνουν χώρα οι πράξεις που δημιουργούν την οφειλή αυτή.

2. Όταν δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθεί ο τόπος που αναφέρεται στην παράγραφο 1, η τελωνειακή οφειλή θεωρείται ότι γεννάται στον τόπο όπου οι τελωνειακές αρχές διαπιστώνουν ότι το εμπόρευμα βρίσκεται σε κατάσταση που γεννά τελωνειακή οφειλή.

3. Όταν ένα τελωνειακό καθεστώς δεν έχει εκκαθαριστεί όσον αφορά συγκεκριμένο εμπόρευμα, η τελωνειακή οφειλή θεωρείται ότι γεννήθηκε:

— στον τόπο όπου το εμπόρευμα υπήχθη υπό το εν λόγω καθεστώς ή

— στον τόπο όπου το εμπόρευμα εισέρχεται στην Κοινότητα υπό το εν λόγω καθεστώς.

4. Όταν από τις πληροφορίες που έχουν οι τελωνειακές αρχές προκύπτει ότι η τελωνειακή οφειλή είχε ήδη γεννηθεί όταν το εμπόρευμα βρισκόταν προηγουμένως σε άλλο τόπο, η τελωνειακή οφειλή θεωρείται ότι γεννάται στον τόπο όπου είναι δυνατόν να αποδειχθεί ότι βρισκόταν το εμπόρευμα κατά το πλέον απομακρυσμένο χρονικό σημείο κατά το οποίο μπορεί να αποδειχθεί η ύπαρξη της τελωνειακής οφειλής.»

6 Το άρθρο 239 του τελωνειακού κώδικα έχει ως εξής:

«1. Η επιστροφή ή η διαγραφή εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών είναι δυνατή σε περιπτώσεις διαφορετικές από εκείνες που αναφέρονται στα άρθρα 236, 237 και 238, οι οποίες:

— καθορίζονται σύμφωνα με τη διαδικασία της επιτροπής [και]

— προκύπτουν από περιστάσεις που δεν συνεπάγονται ούτε δόλο ούτε πρόδηλη αμέλεια εκ μέρους του ενδιαφερόμενου. Οι καταστάσεις στις οποίες μπορεί να εφαρμοστεί η διάταξη αυτή, καθώς και οι λεπτομέρειες της διαδικασίας που πρέπει να ακολουθείται καθορίζονται σύμφωνα με τη διαδικασία της επιτροπής. Η επιστροφή ή διαγραφή είναι δυνατόν να υπόκειται σε ειδικούς όρους.

2. Η επιστροφή ή η διαγραφή δασμών για τους λόγους που αναφέρονται στην παράγραφο 1, παραχωρείται κατόπιν υποβολής αιτήσεως στο αρμόδιο τελωνείο πριν από την εκπνοή προθεσμίας δώδεκα μηνών από την ημερομηνία γνωστοποίησης του χρέους των εν λόγω δασμών στον οφειλέτη.

Ωστόσο, οι τελωνειακές αρχές μπορούν να επιτρέψουν υπέρβαση της εν λόγω προθεσμίας σε εξαιρετικές περιπτώσεις δεόντως αιτιολογημένες.»

7 Το άρθρο 378 του κανονισμού εφαρμογής ορίζει:

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 215 του κώδικα, όταν η αποστολή δεν προσκομίζεται στο τελωνείο προορισμού και ο τόπος όπου διεπράχθη η παράβαση ή παρατυπία δεν μπορεί να προσδιορισθεί, θεωρείται ότι η εν λόγω παράβαση ή παρατυπία διεπράχθη:

— στο κράτος μέλος στο οποίο υπάγεται το τελωνείο αναχώρησης, ή

— στο κράτος μέλος στο οποίο υπάγεται το τελωνείο διέλευσης κατά την είσοδο στην Κοινότητα και στο οποίο κατατέθηκε δελτίο διέλευσης,

εκτός αν, εντός της προθεσμίας που καθορίζεται στο άρθρο 379 παράγραφος 2, αποδειχθεί επαρκώς, κατά την κρίση των τελωνειακών αρχών, η κανονικότητα της πράξης διαμετακόμισης ή ο τόπος όπου πράγματι διεπράχθη η παράβαση ή η παρατυπία.

2. Όταν, ελλείψει αποδείξεως, η εν λόγω παράβαση ή παρατυπία θεωρείται ότι διεπράχθη στο κράτος μέλος αναχώρησης ή εισόδου, όπως προβλέπεται στη δεύτερη περίπτωση του πρώτου εδαφίου, οι δασμοί και οι λοιπές επιβαρύνσεις για τα εν λόγω εμπορεύματα εισπράττονται από αυτό το κράτος μέλος σύμφωνα με τις κοινοτικές ή εθνικές διατάξεις.

[...]

8 Κατά το άρθρο 379 του κανονισμού εφαρμογής:

«1. Όταν κάποια αποστολή δεν προσκομιστεί στο τελωνείο προορισμού και δεν μπορεί να προσδιορισθεί ο τόπος όπου διαπράχθηκε η παράβαση ή παρατυπία, το τελωνείο αναχώρησης ενημερώνει σχετικά τον κύριο υπόχρεο το συντομότερο δυνατό και το αργότερο πριν από τη λήξη του ενδέκατου μηνός από την ημερομηνία καταχώρησης της δήλωσης κοινοτικής διαμετακόμισης.

2. Η ανακοίνωση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 πρέπει να αναφέρει κυρίως την προθεσμία εντός της οποίας δύναται να αποδεικνύεται, κατά τρόπο ικανοποιητικό, στο τελωνείο αναχώρησης η κανονικότητα της πράξης διαμετακόμισης ή ο τόπος όπου πράγματι διαπράχθηκε η παράβαση ή η παρατυπία. Η προθεσμία αυτή ανέρχεται σε τρεις μήνες από την ημερομηνία της ανακοίνωσης που αναφέρεται στην παράγραφο 1. Εάν, εντός της προθεσμίας αυτής, δεν προσκομιστεί η εν λόγω απόδειξη, το αρμόδιο κράτος μέλος προβαίνει στην είσπραξη των σχετικών δασμών και άλλων επιβαρύνσεων. Στην περίπτωση που αυτό το κράτος μέλος δεν είναι το ίδιο με εκείνο στο οποίο βρίσκεται το τελωνείο αναχώρησης, αυτό το τελευταίο ειδοποιεί το συντομότερο το εν λόγω κράτος μέλος.»

- 9 Αυτές οι διατάξεις του άρθρου 379 του κανονισμού εφαρμογής ταυτίζονται, κατ' ουσίαν, με τις διατάξεις του άρθρου 11α του κανονισμού (ΕΟΚ) 1062/87 της Επιτροπής, της 27ης Μαρτίου 1987, για τις διατάξεις εφαρμογής και τα μέτρα απλούστευσης του καθεστώτος κοινοτικής διαμετακόμισης (ΕΕ L 107, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1429/90 της Επιτροπής, της 29ης Μαΐου 1990 (ΕΕ L 137, σ. 21, στο εξής: κανονισμός 1062/87), τις οποίες επανέλαβε, τελικώς, το άρθρο 49 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1214/92 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 1992, για τις διατάξεις εφαρμογής και τα μέτρα απλούστευσης του καθεστώτος κοινοτικής διαμετακόμισης (ΕΕ L 132, σ. 1).

10 Το άρθρο 905 του κανονισμού εφαρμογής ορίζει:

«1. Όταν η τελωνειακή αρχή απόφασης, στην οποία έχει υποβληθεί αίτηση επιστροφής ή διαγραφής βάσει του άρθρου 239 παράγραφος 2 του κώδικα, δεν είναι σε θέση να αποφασίσει, με βάση το άρθρο 899, και η αίτηση συνοδεύεται από αποδεικτικά στοιχεία που μπορούν να αποτελέσουν ειδική κατάσταση που προκύπτει από περιστάσεις για τις οποίες δεν υπήρξε δόλος ή προφανής αμέλεια εκ μέρους του ενδιαφερομένου, το κράτος μέλος, στο οποίο υπάγεται η αρχή, διαβιβάζει το φάκελο στην Επιτροπή για να ληφθεί απόφαση σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπουν τα άρθρα 906 έως 909.

Ο όρος «ενδιαφερόμενος» θεωρείται ότι έχει την έννοια που έχει και στο άρθρο 899.

Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, η τελωνειακή αρχή απόφασης απορρίπτει την αίτηση.

2. Ο φάκελος που υποβάλλεται στην Επιτροπή πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία στοιχεία για μία πλήρη εξέταση της υποβαλλόμενης περίπτωσης.

Η Επιτροπή ενημερώνει αμέσως το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος για την παραλαβή του φακέλου.

Όταν διαπιστώνεται ότι τα στοιχεία που παρέχει το κράτος μέλος είναι ανεπαρκή για να είναι δυνατόν να ληφθεί απόφαση, με πλήρη γνώση της κατάστασης στην εκάστοτε περίπτωση, η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει συμπληρωματικά πληροφοριακά στοιχεία.

3. Η τελωνειακή αρχή απόφασης μπορεί, αν ο ενδιαφερόμενος το ζητήσει, να επιτρέψει την ολοκλήρωση των τελωνειακών διατυπώσεων σχετικά με την επανεξαγωγή των εμπορευμάτων ή την καταστροφή τους, χωρίς να αναμένει την ολοκλήρωση της διαδικασίας που προβλέπεται στα άρθρα 906 έως 909 και πριν να αποφανθεί η Επιτροπή για την εν λόγω περίπτωση. Μία τέτοια άδεια δεν προδικάζει κατά κανένα τρόπο την τελική απόφαση για την περίπτωση αυτή.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 11 Η M&M είναι εταιρία τελωνειακών αποστολών με έδρα τη Γερμανία. Από τις 23 Απριλίου έως τις 16 Ιουλίου 1993, εξέδωσε 20 παραστατικά κοινοτικής διαμετακόμισης T1 για τη μεταφορά βουτύρου, καταγωγής Τσεχικής Δημοκρατίας, από το Waidhaus (Γερμανία) στη Βενετία και στο Μιλάνο (Ιταλία).
- 12 Το τελωνειακό γραφείο του Waidhaus εκκαθάρισε αυτές τις αποστολές εμπορευμάτων, αφού παρέλαβε αντίγραφα των επίμαχων παραστατικών, τα οποία είχαν σφραγισθεί και πρωτοκολληθεί από τα τελωνειακά γραφεία της Βενετίας και του Μιλάνου.
- 13 Ακολούθως, η Guardia di Finanza, υπηρεσία αρμόδια για την καταστολή της απάτης, διαπίστωσε ότι τα οικεία εμπορεύματα δεν έφθασαν στον προορισμό τους εξαιτίας απάτης στην οποία, κατά πάσα πιθανότητα, συνήργησαν μέλη του προσωπικού των ιταλικών τελωνείων, χωρίς να εμπλέκεται ουδαμώς η M&M.
- 14 Στις 17 Νοεμβρίου 1995, οι ιταλικές τελωνειακές αρχές κάλεσαν την M&M να καταβάλει το ποσό των 4 601 255 310 ITL ως τελωνειακούς δασμούς επί των αποσταλέντων εμπορευμάτων.

- 15 Οι ιταλικές τελωνειακές αρχές απέρριψαν την αίτηση διαγραφής των δασμών την οποία υπέβαλε η M&M δυνάμει του άρθρου 239 του τελωνειακού κώδικα. Η M&M άσκησε αναίρεση, μετά την απόρριψη της μεν προσφυγής της από το Tribunale di Trento, της δε εφέσεώς της από το Corte d'appello di Trento.
- 16 Το Corte suprema di cassazione έκρινε, με την από 27 Σεπτεμβρίου 2002 απόφαση της ολομέλειάς του επί της υποθέσεως της κύριας δίκης, ότι η απόφαση των ιταλικών αρχών να απορρίψουν την αίτηση διαγραφής δασμών που υπέβαλε η M&M δυνάμει του άρθρου 239 του τελωνειακού κώδικα δεν μπορεί να ελεγχθεί δικαστικώς, διότι «εγείρει ζητήματα και αφορά επιλογές πολιτικού χαρακτήρα». Κατά τα λοιπά, παρέπεμψε την υπόθεση στο φορολογικό του τμήμα προς έκδοση αποφάσεως επί των λοιπών λόγων αναίρέσεως.
- 17 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Corte suprema di cassazione αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει το άρθρο 11α, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1062/87, όπως τροποποιήθηκε με τον [κανονισμό εφαρμογής], να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η προθεσμία των ένδεκα μηνών, η οποία τάσσεται στο τελωνείο αναχωρήσεως προκειμένου να ανακοινώσει ότι δεν πραγματοποιήθηκε εκκαθάριση για εμπορεύματα υπό καθεστώς κοινοτικής διαμετακομίσεως, ισχύει και στην περίπτωση που η εκκαθάριση εκ μέρους του τελωνείου προορισμού πιστοποιείται από παραποιημένα παραστατικά, των οποίων η πλαστότητα δεν μπορεί να διαπιστωθεί ευχερώς· έχουν εφαρμογή, για την ερμηνεία αυτής της διατάξεως, οι αρχές της νομολογίας που προκύπτουν από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου [της 12ης Δεκεμβρίου 2002, C-395/00, Cipriani, Συλλογή 2002, σ. I-11877, και της 29ης Απριλίου 2004, C-222/01, British American Tobacco, Συλλογή 2004, σ. I-4683]· συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας ο καταλογισμός του συνόλου των συνεπειών μιας παράτυπης πράξεως κοινοτικής διαμετακομίσεως στον εκτελωνιστή, σε περίπτωση όπως η προκειμένη;

- 2) Σε περίπτωση όπως η περιγραφείσα με το πρώτο ερώτημα, έχει εφαρμογή το άρθρο 11α, παράγραφος 2;
- 3) Το άρθρο 215, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, σε περίπτωση όπως η περιγραφείσα με το πρώτο ερώτημα, το αρμόδιο τελωνείο καθορίζεται βάσει του κριτηρίου που θέτει το δεύτερο ή το τρίτο τμήμα της διατάξεως αυτής;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- ¹⁸ Η Μ&Μ, η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων συμφωνούν μεν ότι οι κοινοτικές διατάξεις στις οποίες αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο δεν έχουν εφαρμογή *ratione temporis*, πλην όμως διαφωνούν ως προς το ποιοι είναι οι εφαρμοστέοι εν προκειμένω κανόνες. Κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, πρέπει να εφαρμοσθούν οι διατάξεις που ίσχυαν το 1993, ήτοι κατά τον χρόνο τελέσεως της απάτης. Επομένως, το αρμόδιο κράτος μέλος πρέπει να καθορισθεί βάσει του άρθρου 34, παράγραφος 2, του κανονισμού 2726/90 του Συμβουλίου, της 17ης Σεπτεμβρίου 1990, περί κοινοτικής διαμετακόμισης (ΕΕ L 262, σ. 1), το οποίο καταργήθηκε από 1ης Ιανουαρίου 1994. Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται επίσης ότι το ζήτημα της τηρήσεως της προθεσμίας που τάσσεται πριν την είσπραξη της τελωνειακής οφειλής πρέπει να εξετασθεί βάσει των διατάξεων του άρθρου 49 του κανονισμού 1214/92. Η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να κριθεί εν μέρει απαράδεκτη, καθόσον το αιτούν δικαστήριο στηρίχθηκε στο άρθρο 11α του κανονισμού 1062/87, ενώ η διάταξη αυτή είχε καταργηθεί από 1ης Ιανουαρίου 1993.

- 19 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο, προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση σε δικαστήριο που έχει υποβάλει προδικαστικό ερώτημα, μπορεί να χρειαστεί να λάβει υπόψη τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου, στους οποίους το εθνικό δικαστήριο δεν αναφέρεται με το ερώτημά του (αποφάσεις της 27ης Μαρτίου 1990, C-315/88, *Bagli Pennacchiotti*, Συλλογή 1990, σ. I-1323, σκέψη 10, και της 18ης novembre 1999, C-107/98, *Teckal*, Συλλογή 1999, σ. I-8121, σκέψη 39).
- 20 Εν προκειμένω, ορθώς ισχυρίζονται η M&M και η Επιτροπή ότι πρέπει να εφαρμοσθούν οι κανόνες που ίσχυαν στις 17 Νοεμβρίου 1995, ημερομηνία κατά την οποία οι ιταλικές αρχές εξέδωσαν τη βαλλόμενη στο πλαίσιο της κύριας δίκης πράξη καταλογισμού.
- 21 Δεδομένου ότι τόσο ο τελωνειακός κώδικας όσο και ο κανονισμός εφαρμογής τέθηκαν σε ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 1994, από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο, με το πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματός του και με το δεύτερο ερώτημά του, να διευκρινίσει τις προϋποθέσεις εφαρμογής των προθεσμιών του άρθρου 379 του κανονισμού εφαρμογής, με το τρίτο ερώτημά του, να ερμηνεύσει τα κριτήρια που θέτει το άρθρο 215 του τελωνειακού κώδικα για τον καθορισμό του αρμοδίου για την είσπραξη της τελωνειακής οφειλής κράτους μέλους και, με το δεύτερο σκέλος του πρώτου ερωτήματός του, να αποφανθεί επί της εφαρμογής του καθεστώτος ευθύνης του κυρίως υποχρέου, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αναλογικότητας.
- 22 Κατ' αρχάς, πρέπει να εξεταστεί το τρίτο ερώτημα που αφορά τον καθορισμό του αρμοδίου για την είσπραξη της τελωνειακής οφειλής κράτους μέλους.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 23 Η M&M και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι το αρμόδιο για την είσπραξη της τελωνειακής οφειλής κράτος μέλος δεν πρέπει να καθοριστεί βάσει του άρθρου 215 του

τελωνειακού κώδικα, αλλά βάσει του άρθρου 378, παράγραφος 1, του κανονισμού εφαρμογής, το οποίο συνιστά ειδική ρύθμιση για την απονομή αρμοδιότητας εισπράξεως τελωνειακών δασμών στο πλαίσιο του καθεστώτος της εξωτερικής κοινοτικής διαμετακόμισης. Επομένως, το κράτος μέλος του τελωνείου αναχωρήσεως είναι, κατ' αρχήν, αρμόδιο, δεδομένου ότι το άρθρο 378, παράγραφος 1, του κανονισμού εφαρμογής θεσπίζει τεκμήριο υπ' αυτή την έννοια για τις περιπτώσεις που, αφενός, τα αποσταλέντα εμπορεύματα δεν προσκομίζονται στο τελωνείο προορισμού και, αφετέρου, δεν μπορεί να προσδιορισθεί ο τόπος όπου διαπράχθηκε η παράβαση ή η παρατυπία. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνται, καθόσον δεν αμφισβητείται ότι τα επίμαχα εμπορεύματα ουδέποτε έφθασαν στο τελωνείο προορισμού, χωρίς να μπορεί να προσδιορισθεί ο τόπος στον οποίο τα εμπορεύματα αυτά διέφυγαν από την τελωνειακή επιτήρηση.

24 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι είναι αρμόδια, δυνάμει του άρθρου 215, παράγραφος 2, του τελωνειακού κώδικα, στο μέτρο που η παράβαση διαπράχθηκε ή, τουλάχιστον, διαπιστώθηκε, σε ιταλικό έδαφος.

25 Συναφώς, από το συνδυασμό του άρθρου 215, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα και των άρθρων 378 και 379 του κανονισμού εφαρμογής προκύπτει ότι ο προσδιορισμός του τόπου γενέσεως της τελωνειακής οφειλής καθιστά δυνατό τον καθορισμό του αρμοδίου για την είσπραξη των τελωνειακών δασμών κράτους μέλους (βλ., σχετικώς, απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2007, C-526/06, *Road Air Logistics Customs*, Συλλογή 2007, σ. I-11337, σκέψη 26). Σε περίπτωση απάτης, η οποία χαρακτηρίζεται από τη διάπραξη παραβάσεων ή παρατυπιών, ως τόπος γενέσεως της τελωνειακής οφειλής λογίζεται ο τόπος στον οποίο τα εμπορεύματα διέφυγαν από την τελωνειακή επιτήρηση, όπως προκύπτει από το συνδυασμό των άρθρων 203, παράγραφος 2, και 215, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα (βλ., συναφώς, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 1ης Φεβρουαρίου 2001, C-66/99, *D. Wandel*, Συλλογή 2001, σ. I-873, σκέψη 50, και της 11ης Ιουλίου 2002, C-371/99, *Liberechim*, Συλλογή 2002, σ. I-6227, σκέψη 52).

26 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια «διαφυγή από την τελωνειακή επιτήρηση» πρέπει να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνει κάθε πράξη ή παράλειψη που έχει ως

αποτέλεσμα να παρακωλύσει, έστω προσωρινώς, την πρόσβαση της αρμόδιας τελωνειακής αρχής στο ευρισκόμενο υπό τελωνειακή επιτήρηση εμπόρευμα και την εκ μέρους της διενέργεια των ελέγχων που προβλέπει το άρθρο 37, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα (προπαρατεθείσες αποφάσεις *D. Wandel*, σκέψη 47, και *Liberexim*, σκέψη 55, και απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2004, C-337/01, *Hamann International*, Συλλογή 2004, σ. I-1791, σκέψη 31).

- 27 Για να υπάρξει «διαφυγή από την τελωνειακή επιτήρηση» πρέπει να συντρέχουν, κατ' ανάγκην, ορισμένες προϋποθέσεις, όπως, παραδείγματος χάρη, η απουσία του εμπορεύματος από τον εγκεκριμένο χώρο εναποθέσεως κατά τον χρόνο που η τελωνειακή αρχή προτίθεται να προβεί σε εξέτασή του (προπαρατεθείσες αποφάσεις *D. Wandel*, σκέψη 48, και *Liberexim*, σκέψη 60) ή η προσωρινή απομάκρυνση του παραστατικού διαμετακομίσεως T1 από τα εμπορεύματα τα οποία αφορά (προπαρατεθείσα απόφαση *British American Tobacco*, σκέψη 53).
- 28 Σε περίπτωση πλειόνων παραβάσεων ή παρατυπιών που διαπράττονται στο έδαφος διαφόρων κρατών μελών, αρμόδιο για την είσπραξη της τελωνειακής οφειλής είναι το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου διαπράχθηκε η πρώτη παράβαση ή παρατυπία (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση *Liberexim*, σκέψη 57).
- 29 Όπως ορθώς τόνισαν η M&M και η Επιτροπή, το άρθρο 378 του κανονισμού εφαρμογής ρυθμίζει ειδικώς, για τον τομέα της εξωτερικής κοινοτικής διαμετακόμισης, το ζήτημα του καθορισμού του αρμοδίου για την είσπραξη της τελωνειακής οφειλής κράτους μέλους, θεσπίζοντας τεκμήριο αρμοδιότητας του κράτους μέλους του τελωνείου αναχωρήσεως (απόφαση της 14ης Απριλίου 2005, C-104/02, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 2005, σ. I-2689, σκέψη 86).
- 30 Συγκεκριμένα, το άρθρο 378, παράγραφος 1, του κανονισμού εφαρμογής προβλέπει ότι, με την επιφύλαξη των κανόνων του άρθρου 215 του τελωνειακού κώδικα που αφορούν τον προσδιορισμό του τόπου γενέσεως της τελωνειακής οφειλής, οσάκις

το αποσταλέν εμπόρευμα δεν προσκομίζεται στο τελωνείο προορισμού και ο τόπος διαπράξεως της παραβάσεως ή παρατυπίας δεν μπορεί να προσδιορισθεί, θεωρείται ότι η εν λόγω παράβαση ή παρατυπία διαπράχθηκε στο κράτος μέλος του τελωνείου αναχωρήσεως ή στο κράτος μέλος του τελωνείου διελεύσεως κατά την είσοδο στην Κοινότητα, στο οποίο κατατέθηκε δελτίο διελεύσεως, εκτός αν, εντός της προθεσμίας του άρθρου 379, παράγραφος 2, αποδειχθεί το νομότυπο της πράξεως διαμετακομίσεως ή ο τόπος όπου πράγματι διαπράχθηκε η παράβαση ή η παρατυπία (απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2005, C-300/03, Honeywell Aerospace, Συλλογή 2005, σ. I-689, σκέψη 21).

- 31 Επομένως, μόνον αν οι τελωνειακές αρχές δεν μπορούν να προσδιορίσουν τον τόπο όπου διαπράχθηκε η παράβαση ή η παρατυπία τίθεται σε εφαρμογή η διαδικασία του άρθρου 379 του κανονισμού εφαρμογής (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2002, C-112/01, SPKR, Συλλογή 2002, σ. I-10655, σκέψη 35).
- 32 Κατά συνέπεια, για να διευκρινισθεί αν το κράτος μέλος που εισέπραξε τους δασμούς ήταν αρμόδιο προς τούτο, πρέπει να εξετασθεί αν, κατά τον χρόνο που διαπιστώθηκε ότι τα αποσταλέντα εμπορεύματα δεν προσκομίστηκαν στο τελωνείο προορισμού, μπορούσε να προσδιορισθεί ο τόπος όπου διαπράχθηκε η παράβαση ή η παρατυπία. Σε περίπτωση που μπορούσε να προσδιορισθεί αυτός ο τόπος, από το συνδυασμό των άρθρων 203, παράγραφος 1, και 215, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα προκύπτει ότι αρμόδιο για την εισπραξη της τελωνειακής οφειλής είναι το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου διαπράχθηκε η πρώτη παράβαση ή παρατυπία που δύναται να χαρακτηριστεί ως «διαφυγή από την τελωνειακή επιτήρηση».
- 33 Αντιθέτως, αν ο τόπος όπου διαπράχθηκε η παράβαση ή η παρατυπία δεν κατέστη δυνατό να προσδιορισθεί κατά τον χρόνο αυτό, αρμόδιο για την εισπραξη των τελωνειακών δασμών είναι το κράτος μέλος του τελωνείου αναχωρήσεως, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 378 και 379 του κανονισμού εφαρμογής.
- 34 Προκειμένου να διευκρινισθεί αν, στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι ιταλικές αρχές ήταν αρμόδιες να εισπράξουν τους επίμαχους δασμούς, εναπόκειται στο αιτούν

δικαστήριο να εξετάσει, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων που ήταν διαθέσιμα κατά τον χρόνο που διαπιστώθηκε ότι τα αποσταλέντα εμπορεύματα δεν προσκομίστηκαν στο τελωνείο προορισμού, αν μπορούσε να προσδιορισθεί ο τόπος όπου διαπράχθηκε η πρώτη παράβαση ή παρατυπία που δύναται να χαρακτηριστεί ως «διαφυγή» αυτών των εμπορευμάτων από την τελωνειακή επιτήρηση. Αν δεν ήταν δυνατό να προσδιορισθεί αυτός ο τόπος, το προβλεπόμενο από το άρθρο 378, παράγραφος 1, του κανονισμού εφαρμογής τεκμήριο αρμοδιότητας του κράτους μέλους του τελωνείου αναχωρήσεως συνεπάγεται ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είναι το αρμόδιο για την είσπραξη των επίμαχων τελωνειακών δασμών κράτος μέλος.

35 Η εφαρμογή αυτού του τεκμηρίου μπορεί να αποκλεισθεί και, ως εκ τούτου, η σχετική αρμοδιότητα μπορεί να απονεμηθεί σε άλλο κράτος μέλος μόνο σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι η πρώτη παράβαση ή παρατυπία διαπράχθηκε πράγματι στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους. Πάντως, τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να κριθούν ικανοποιητικά από τις αρχές του κράτους μέλους του τελωνείου αναχωρήσεως, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 379 του κανονισμού εφαρμογής, η οποία απαιτεί, μεταξύ άλλων, την τήρηση των προθεσμιών που προβλέπει αυτή η διάταξη.

36 Συνεπώς, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, προκειμένου να διευκρινισθεί αν το κράτος μέλος που εισέπραξε τους δασμούς ήταν αρμόδιο προς τούτο, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει αν, κατά τον χρόνο που διαπιστώθηκε ότι τα αποσταλέντα εμπορεύματα δεν προσκομίστηκαν στο τελωνείο προορισμού, μπορούσε να προσδιορισθεί ο τόπος όπου διαπράχθηκε η παράβαση ή η παρατυπία. Σε περίπτωση που μπορούσε να προσδιορισθεί αυτός ο τόπος, από το συνδυασμό των άρθρων 203, παράγραφος 1, και 215, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα προκύπτει ότι αρμόδιο για την είσπραξη της τελωνειακής οφειλής είναι το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου διαπράχθηκε η πρώτη παράβαση ή παρατυπία που δύναται να χαρακτηριστεί ως «διαφυγή από την τελωνειακή επιτήρηση». Αντιθέτως, αν ο τόπος όπου διαπράχθηκε η παράβαση ή η παρατυπία δεν μπορούσε να προσδιορισθεί κατά τον χρόνο αυτό, αρμόδιο για την είσπραξη των τελωνειακών δασμών είναι το κράτος μέλος του τελωνείου αναχωρήσεως, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 378 και 379 του κανονισμού εφαρμογής.

Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου ερωτήματος και επί του δεύτερου ερωτήματος

- 37 Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν η μη τήρηση εκ μέρους των τελωνειακών αρχών της ενδεκάμηνης και της τρίμηνης προθεσμίας που προβλέπουν αντιστοίχως, υπέρ του κυρίως υποχρέου, οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 379 του κανονισμού εφαρμογής συνεπάγεται ότι οι εν λόγω αρχές δεν μπορούν να προχωρήσουν στην είσπραξη των επίμαχων τελωνειακών δασμών.
- 38 Όπως ορθώς επισήμαναν η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, η μη τήρηση της προθεσμίας των ένδεκα μηνών δεν επηρεάζει, από μόνη της, το δικαίωμα των οικείων αρχών να ζητήσουν την καταβολή της; τελωνειακής οφειλής από τον κυρίως υπόχρεο (προπαρατεθείσες αποφάσεις SPKR, σκέψεις 27 έως 33, και Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 69).
- 39 Αντιθέτως, η ανακοίνωση προς τον κυρίως υπόχρεο της προθεσμίας των τριών μηνών του άρθρου 379, παράγραφος 2, του κανονισμού εφαρμογής έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα και πρέπει να προηγείται της εισπράξεως της τελωνειακής οφειλής από τις οικείες αρχές (προπαρατεθείσες αποφάσεις SPKR, σκέψη 32, Honeywell Aerospace, σκέψεις 23 και 24, και Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 71, διάταξη της 6ης Απριλίου 2006, C-407/05, Reyniers & Sogama, C-407/05, που δεν δημοσιεύθηκε στη Συλλογή, σκέψη 22, και απόφαση της 8ης Μαρτίου 2007, C-44/06, Gerlach, C-44/06, Συλλογή 2007, σ. I-2071, σκέψη 33).
- 40 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι αμφότερες οι προθεσμίες των ένδεκα μηνών και των τριών μηνών έχουν ως σκοπό τη διασφάλιση της εκ μέρους των διοικητικών αρχών συνεπούς και ενιαίας εφαρμογής των διατάξεων περί εισπράξεως της τελωνειακής οφειλής, προς ταχεία απόδοση των ιδίων πόρων της Κοινότητας (προπαρατεθείσες αποφάσεις SPKR, σκέψη 34, και Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψεις 69 και 78). Εξάλλου, η προθεσμία των τριών μηνών έχει, επιπλέον, ως σκοπό να προστατεύσει τα συμφέροντα του κυρίως υποχρέου, παρέχοντάς του επαρκές χρονικό διάστημα για να αποδείξει, ενδεχομένως, το νομότυπο της πράξεως διαμετακόμισης

ή τον τόπο όπου πράγματι διαπράχθηκε η παρατυπία ή η παράβαση (προπαρατεθείσες αποφάσεις SPKR, σκέψη 38, και Honeywell Aerospace, σκέψη 24). Τέλος, αυτή η προθεσμία των τριών μηνών έχει επίσης ως σκοπό να παρακινήσει τον κυρίως υπόχρεο να προσκομίσει, εντός μιας επιτακτικής προθεσμίας, τα στοιχεία που τυχόν διαθέτει, προκειμένου να καθορισθεί το ταχύτερο δυνατόν και το αρμόδιο για την είσπραξη της τελωνειακής οφειλής κράτος μέλος (απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 1999, C-233/98, Lensing & Brockhausen, Συλλογή 1999, σ. I-7349, σκέψη 30).

41 Από το γράμμα των άρθρων 378 και 379 του κανονισμού εφαρμογής προκύπτει ότι εναπόκειται αποκλειστικώς και μόνο στο τελωνείο αναχωρήσεως να ενημερώνει τον κυρίως υπόχρεο, τηρώντας τις προθεσμίες των ένδεκα μηνών και των τριών μηνών, οσάκις κάποια αποστολή εμπορευμάτων δεν προσκομίζεται στο τελωνείο προορισμού και δεν μπορεί να προσδιορισθεί ο τόπος διαπράξεως της παραβάσεως ή της παρατυπίας.

42 Επομένως, στο πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος και στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, οσάκις κάποια αποστολή εμπορευμάτων δεν προσκομίζεται στο τελωνείο προορισμού και δεν μπορεί να προσδιορισθεί ο τόπος όπου διαπράχθηκε η παράβαση ή παρατυπία, εναπόκειται αποκλειστικώς και μόνο στο τελωνείο αναχωρήσεως να προβαίνει στην προβλεπόμενη ανακοίνωση τηρώντας τις προθεσμίες των ένδεκα μηνών και των τριών μηνών του άρθρου 379, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού εφαρμογής.

Επί του δεύτερου σκέλους του πρώτου ερωτήματος

43 Το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν ο καταλογισμός στον εκτελωνιστή, ως κυρίως υπόχρεο, των συνεπειών μιας πράξεως κοινοτικής διαμετακόμισης που ενέχει απάτη, στην οποία αυτός ουδαμώς εμπλέκεται, είναι συμβατός με την αρχή της αναλογικότητας, στο μέτρο που η τελωνειακή οφειλή ενδέχεται, όπως συμβαίνει στην υπόθεση της κύριας δίκης, να υπερβαίνει κατά πολύ την αμοιβή που εισέπραξε ο κυρίως υπόχρεος για τις υπηρεσίες που παρέσχε.

- 44 Η Επιτροπή αμφιβάλλει για τη λυσιτέλεια αυτού του ερωτήματος, δεδομένου ότι η τελωνειακή νομοθεσία δεν προβλέπει περιορισμούς ως προς την ευθύνη του κυρίως υποχρέου. Υποστηρίζει ότι το ερώτημα αυτό πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά την περίπτωση κατά την οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί ανεπιεικής ο καταλογισμός στον κυρίως υπόχρεο της ευθύνης για απάτη στην οποία συνήργησαν, κατά πάσα πιθανότητα οι υπάλληλοι του τελωνείου προορισμού, ενώ αυτός ουδαμώς ενεπλάκη. Επομένως, η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να προσδώσει ευρύτερο περιεχόμενο στο προδικαστικό ερώτημα και να λάβει υπόψη του τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία παρέχεται δυνατότητα διαγραφής δασμών για λόγους επιεικειάς, κατά τη διαδικασία τα άρθρα 239 του τελωνειακού κώδικα και 899 έως 909 του κανονισμού εφαρμογής. Η Επιτροπή ισχυρίζεται επίσης ότι οι ιταλικές αρχές όφειλαν, εφόσον βρέθηκαν αντιμέτωπες με μια «ειδική κατάσταση», να διαβιβάσουν τον φάκελο στην Επιτροπή, προκειμένου να αποφανθεί εκείνη επί της αιτήσεως διαγραφής δασμών, σύμφωνα με το άρθρο 905 του κανονισμού εφαρμογής.
- 45 Η M&M και η Επιτροπή προσθέτουν ότι η αρχή της ενιαίας ερμηνείας και εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου επιτάσσει να υπόκεινται σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο οι αποφάσεις των τελωνειακών αρχών περί απορρίψεως αιτήσεως διαγραφής δασμών και ζητούν, συναφώς, από το Δικαστήριο να εξετάσει, από απόψεως κοινοτικού δικαίου, την από 27 Σεπτεμβρίου 2002 απόφαση του Corte suprema di cassazione.
- 46 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι ο καταλογισμός της ευθύνης στον κυρίως υπόχρεο δεν αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας (αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 1997, C-97/95, Pascoal & Filhos, Συλλογή 1997, σ. I-4209, και της 9ης Μαρτίου 2006, C-293/04, Beemsterboer Coldstore Services, Συλλογή 2006, σ. I-2263). Επιπλέον, υποστηρίζει ότι δεν απόκειται στο Δικαστήριο να εξετάσει, από απόψεως κοινοτικού δικαίου, την από 27 Σεπτεμβρίου 2002 απόφαση του Corte suprema di cassazione, δεδομένου ότι δεν του υποβλήθηκε κανένα σχετικό προδικαστικό ερώτημα.
- 47 Κατά πάγια νομολογία, η αρχή της αναλογικότητας, η οποία αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, επιτάσσει να είναι τα προβλεπόμενα από κοινοτική διάταξη μέσα πρόσφορα για την υλοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού και να μην

υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξή του μέτρο (αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 2004, C-210/03, *Swedish Match*, Συλλογή 2004, σ. I-11893, σκέψη 47, και της 12ης Σεπτεμβρίου 2006, C-479/04, *Laserdisken*, Συλλογή 2006, σ. I-8089, σκέψη 53).

⁴⁸ Ο κυρίως υπόχρεος, ως υποκείμενος στο καθεστώς εξωτερικής κοινοτικής διαμετακόμισης, βαρύνεται με την καταβολή της τελωνειακής οφειλής που απορρέει από τη μη τήρηση των διατάξεων αυτού του καθεστώτος. Ο καταλογισμός αυτής της ευθύνης στον κυρίως υπόχρεο έχει ως σκοπό τη διασφάλιση της συνεπούς και ενιαίας εφαρμογής των διατάξεων περί της εισπράξεως των τελωνειακών οφειλών, ώστε να προστατεύονται τα οικονομικά συμφέροντα της Κοινότητας και των κρατών μελών της. Το ότι ο κυρίως υπόχρεος βαρύνεται με την καταβολή της τελωνειακής οφειλής, ανεξαρτήτως της εκτάσεώς της σε σχέση προς την αμοιβή που αυτός εισπράττει, οσάκις ασκεί δραστηριότητες εκτελωνιστή, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας.

⁴⁹ Ούτε το γεγονός ότι ο κυρίως υπόχρεος είναι καλόπιστος και η παράβαση του καθεστώτος εξωτερικής κοινοτικής διαμετακόμισης οφείλεται σε απάτη, στην οποία αυτός ουδαμώς εμπλέκεται, μπορεί να θεωρηθεί ότι θίγει την αρχή της αναλογικότητας. Σε αντίθετη περίπτωση, ο κυρίως υπόχρεος δεν θα είχε το ίδιο ισχυρό κίνητρο να διασφαλίζει την ομαλή διεξαγωγή των πράξεων διαμετακόμισης (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση *Pascoal & Filhos*, σκέψεις 51 έως 55).

⁵⁰ Πάντως, πρέπει να υπομνησθεί ότι, οσάκις η τελωνειακή οφειλή γεννάται υπό περιστάσεις που δεν ενέχουν ούτε δόλο ούτε πρόδηλη αμέλεια του κυρίως υποχρέου, το άρθρο 239 του τελωνειακού κώδικα, το οποίο συνιστά γενική ρήτρα επιεικείας, του παρέχει τη δυνατότητα να ζητήσει τη διαγραφή των δασμών. Για τον σκοπό αυτό, τα άρθρα 899 έως 905 του κανονισμού εφαρμογής θεσπίζουν μία διαδικασία διοικητικής συνεργασίας μεταξύ των τελωνειακών αρχών και της Κοινότητας.

- 51 Επομένως, στο δεύτερο σκέλος του πρώτου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο καταλογισμός στον εκτελωνιστή, ως κυρίως υπόχρεο, της ευθύνης για την τελωνειακή οφειλή δεν αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 52 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Για να διευκρινισθεί αν το κράτος μέλος που εισέπραξε τους δασμούς ήταν αρμόδιο προς τούτο, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει αν, κατά τον χρόνο που διαπιστώθηκε ότι τα αποσταλέντα εμπορεύματα δεν προσκομίστηκαν στο τελωνείο προορισμού, μπορούσε να προσδιορισθεί ο τόπος όπου διαπράχθηκε η παράβαση ή η παρατυπία. Σε περίπτωση που μπορούσε να προσδιορισθεί αυτός ο τόπος, από το συνδυασμό των άρθρων 203, παράγραφος 1, και 215, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα, προκύπτει ότι αρμόδιο για την είσπραξη της τελωνειακής οφειλής είναι το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου διαπράχθηκε η πρώτη παράβαση ή παρατυπία που δύναται να χαρακτηριστεί ως «διαφυγή από την τελωνειακή επιτήρηση». Αντιθέτως, αν ο τόπος όπου διαπράχθηκε η παράβαση ή η παρατυπία δεν μπορούσε να προσδιορισθεί κατά τον χρόνο αυτό, αρμόδιο για την είσπραξη των τελωνειακών δασμών είναι το κράτος

μέλος του τελωνείου αναχωρήσεως, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 378 και 379 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2454/93 της Επιτροπής, της 2ας Ιουλίου 1993, για τον καθορισμό ορισμένων διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, για τη θέσπιση του κοινοτικού τελωνειακού κώδικα.

- 2) Οσάκις κάποια αποστολή εμπορευμάτων δεν προσκομίζεται στο τελωνείο προορισμού και δεν μπορεί να προσδιορισθεί ο τόπος όπου διαπράχθηκε η παράβαση ή παρατυπία, εναπόκειται αποκλειστικώς και μόνο στο τελωνείο αναχωρήσεως να προβαίνει στην προβλεπόμενη ανακοίνωση τηρώντας τις προθεσμίες των ένδεκα μηνών και των τριών μηνών του άρθρου 379, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 2454/93.

- 3) Ο καταλογισμός στον εκτελωνιστή, ως κυρίως υπόχρεο, της ευθύνης για την τελωνειακή οφειλή δεν αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας.

(υπογραφές)